

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.—
četrt leta . . . 2.50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
dvakrat . . . 12 "
trikrat . . . 10 "
za nadaljna izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 19. maja 1916.

Reforma ljudske in meščanske šole po vojni.

Čujemo glasove . . .

Tako je govorilo tudi štajersko nemško učiteljstvo po svojih zastopnikih na svojem zborovanju dne 25. aprila t. l., kjer je sprejelo tole resolucijo:

Vse ljudske in meščanske šole se morajo poddržaviti. — Uvesti se mora enotna šola z 8letno šolsko obveznostjo brez vsakih olajšav, kakršne so sedaj v nekaterih deželah uveljavljene. — Šolstvo se mora kar najstrožje nadzirati. — En razred sme pohajati največ 40 otrok. V vseh nemških ljudskih šolah naj se uvede nemščina kot učni predmet, v 4 zadnjih šolskih letih pa kot učni jezik v najmanj polovici vseh učnih predmetov. — Za mladino med 14. in 18. letom naj se uvede nadaljevalni kurzi (gospodarski, trgovski, obrtniški). — Učiteljska izobrazba naj se povzdigne z uvedbo 2letnega visokošolskega študija po končanem učiteljskem. Učiteljstvo naj se uvrsti v 11. do 8. razred državnih uradnikov. — Naučno ministrstvo naj se popolnoma loči od ministrstva za bogočastje.

Vojna.

Kdor le more, naj stori sedaj prvo državljansko dolžnost in podpiše četrto avstrijsko vojno posojilo!

NOVO PREBIRANJE ROJSTVENIH LETNIKOV 1897. DO VŠTEVŠI 1866.

Uradno razglašajo: Da se že sedaj zagotovi nepretrgana priskrba periodičnih nadomestkov za vojsko na bojišču tudi za poznejše čase, se črnovojniški obvezanci rojstnih letnikov 1897. do všteti 1866. brez ozira na to, ali so bili že prej obvezani naborni dolžnosti, oziroma so ugodili svoji naborni dolžnosti, podvržejo ponovnemu prebiranju, ki se vrši v času od 22. maja

do 29. julija t. l. Vpoklicani pa pri tem prebiranju sposobnim spoznani najbrž ne bodo pred završetkom najglavnejše žetvene periode. Pripadniki drugega poziva se bodo do nadaljnjega tudi tokrat uporabljali samo v zaledju in etapnih ozemljih, da nadomestijo druge mlajše elemente, ki so sposobni za službo na fronti.

OPROSTITVE OD ČRNOVOJNIŠKE SLUŽBE SE DELOMA RAZVELJAVIJO.

Iz Inomosta poročajo: Vojaško poveljstvo je odredilo, da se bodo vse od njega za določen čas izdane oprostitev od črnovojniške službe iz evidenčnih ozirov s 30. junijem razveljavile. Izvzeti so uradniki in nastavljeni najvišjih dvornih uradov in centralnih mest deželno knežjih in avtonomnih deželnih oblasti, uradov in zavodov, profesorji in nastavljeni visokih, srednjih in ljudskih šol, državnih in zasebnih železnic.

ENOLETNO PROSTOVOLJSTVO LETNIKA 1898.

Polno pravico do enoletnega prostovoljstva imajo oni črnovojniki, ki so dovršili srednje šole (gimnazijo, realko, pripravnico itd.) Osmošolci, realci 7. razreda, pripravniki 4. letnika imajo pogodno pravico do enoletnega prostovoljstva, polno pravico pa dobe takoj, ko so potrjeni. Šestošolci in sedmošolci gimnazije, pripravniki 2. in 3. letnika imajo pogodno pravico do enoletnega prostovoljstva, popolno pravico pa dobe tedaj, če se podvržejo dopolnilni izkušnji. Petošolci in pripravniki 1. letnika nimajo pravice ne pogojne, ne do popolnega enoletnega prostovoljstva, pač pa smejo nositi znake enoletnega prostovoljstva, če jim na prezentaciji na ustno prošnjo dopolnitveno poveljstvo to dovoli. Prošnje za pogodno ali popolno pravico je se sedem dni pred nastopom prezenčne službe vlagati pri c. kr. dopolnitvenem poveljstvu, od dom. dop. okrajnega poveljstva, prošnje za pripustitev k dopolnilni preizkušnji pa takoj po pregledovanju pri vojaškem poveljstvu v Gradcu. Prošnjam za enoletno prostovoljstvo je prilagati: vstopnico, privolitev očetovo, šolsko izpričevalo, prošnjam za pripustitev k izkušnji pa: rojstni list, identitetno izpričevalo, šolsko izpričevalo ali potrdilo ravnateljstva. Pregledovalni komisiji je pokazati zadnje izpričevalo.

OBNOVITEV AVSTRIJE.

Pod tem naslovom objavlja znani socialno-demokratski voditelj, podpredsednik dr-

žavnega zbora poslanec Pernerstorfer, v „Berliner Tagblattu“ članek, v katerem poudarja, da se vse avstrijske stranke pečajo s preosnovno državo po vojni in da so podale deloma vladi svoje tozadevne spomene. V notranjem ministrstvu se prav pridno pečajo z različnimi reformatičnimi predlogi. V to svrhu je bil v ministrstvo poklican gorenjeavstrijski namestnik baron Handel. Pernerstorfer zavzema v svojem članku precej centralistično stališče ter namiguje, da ni izključeno, da bo sedanji državnozborni volilni sistem splošne in enake volilne pravice ali odpravljen, ali pa omejen. Seveda je Pernerstorfer v principu proti taki reformi. Končno izreka nado, da bo Hohenlohe, ki je znan kot mož demokratičnega prepričanja, storil vse, kar je potrebno za bodočnost države.

DAVEK OD VOJNIH DOBIČKOV.

Državi zakonik prijavlja cesarsko naredbu z dne 16. aprila t. l. glede izrednega davka na vojne dobičke posameznikov, kakor tudi celih družb. Davek se bo posameznikom kakor družbam naložil po posebni lestvici. Pri posameznikih bo znašal najmanj 5% in največ 45% od izkazanega dobička, pri družbah najmanj 10 in največ 75%. Tako bo torej posameznikom pri večjem dobičku v znesku 10.000 K plačati 5%, če znaša večji dobiček 50.000 K 13%, če znaša 100.000 K 19.5%, če znaša 200.000 K 27.2% itd. Posameznikom, katerih prihodek na dohodkih ne znaša nad 10.000 K, ne bo plačati tega novega davka.

DOMOLJUBNO ZBIranJE ZLATA POTOM ŠOLE

jako dobro uspeva. Poleg srednjih, trgovskih in strokovnih šol sodeluje tudi več sto ljudskih šol. Zlasti marljivo delujejo šole v vojnem ozemlju. Posebno se upa, da izpolni v polni meri ljudska šola, kar se pričakuje od nje. Ljudskih šol je nad 20.000, ki lahko veliko store, da se da zlato za železo.

ŠOLSTVO V SRBIJI.

Vojaški škof Emerih Bjelik, ki je prepotoval zasedene dežele na Balkanu, poroča sedaj mimo drugega tudi o šolstvu v Srbiji, in sicer: Obiskal sem več šol, kjer se je ravnokar pričel pouk, in sem opazil pri vseh otrocih največjo versko ignoranco: Križ, molitev, bog in večnost so jim bile neznanе stvari. Starši, celo matere, so se brigali za politiko, za vzgojo svojih otrok

pa se niso menili in niso poznali nikdar nikakih verskih dolžnosti, niti jih izpolnjevali. — Ena prvih nalog je bila iztrgati šolsko mladino iz anarhije, uvesti reden pouk ter jih ohraniti zunanjih škodljivih vplivov. To je uprava energično izvršila. — Opustošene šole so se popravile in mladina postavila pod nadzorstvo pedagoško izurjenih podčastnikov. Kmalu je zraslo v deželi na sto in sto šol, ki so vsakega obiskovalca prijetno presenetile s svojo snažnostjo, redom v šolskem posloju ter brezhibno disciplino šolskih otrok. V Belgradu in okolici je ustanovljenih kakih 20 šol, tudi ena petrazredna katoliška ljudska šola, kjer sem našel že 170 otrok, ki pa so bili, žal, tudi slabo podkovani v verouku. — Štetje otrok brez staršev, sirot, se je kmalu pričelo ter dalo strašno visoko število do 10.000. — Najprej so prišli mali v varstvo, dobili so hrano in obleko, in sedaj se že ustanavljajo otroški azili pod vojaškim nadzorstvom. — Zanemarjena, polodrasla mladina se praktično poučuje v poljedelskih in obrtniških tečajih ter navaja na delo, tudi so v teku pripravljala dela za ustanovitev raznih deklinskih in deških strokovnih šol. Značilno je, da otroci ne dobivajo samo pouka, marveč tudi hrano. Z vsako šolo je zvezana kuhinja, v kateri dobe otroci ubožnih staršev zastoj jesti. Šolnine ni, celo šolske knjige dobivajo otroci zastoj.

PREDLOG ŠKOFA PROCHAZKE.

Na zborovanju madžarskih veleposestnikov v Budimpešti je stavil ogrski škof Prochazka predlog, ki je zbudil v veleagrarnih krogih veliko senzacijo. Škof Prochazka zahteva, da prevzame na Ogrskem država vsa velika, nad 10.000 oralov obsegajoča fidejkomisna, cerkvena in fundacionalna posestva v prisilni najem, jih razdeli v male 15 do 35 oralov obsegajoče kmetije ter jih da proti zmerni odškodnini v dedni podnajem predvsem bivšim vojakom, ki so brez lastnega posestva. Škof Prochazka je izdelal natančen zakonski načrt, ki ga je jako učinkovito utemeljeval. Dejal je, da so imetja aristokratskega fidejkomisa in cerkvene mrtve roke prava nesreča za državo, ker onemogočajo primerno razdelitev zemlje in okrepitev kmetijskega stanu, ki je podlaga vsemu narodnemu razvoju. Junaki, ki so se borili pri Limanovi in na Doberdolu, ne smejo po končani vojni bloditi po domovini z lesenimi nogami in lajnami, kakor njihovi predniki izza bitke pri Solferinu. Naši vojaki se ne bore za preteklost, temveč za bodočnost, za svoj dom, za svojo zemljo in za svoj dobrobit,

LISTEK.

Fran Erjavec:

Pisma.

II.

Dunaj, 30. aprila 1916.

Dragi tovariši!

Hvala za pismo! Z mojimi izvajanji v zadnjem pismu nisi povsem zadovoljen, celo ton užaljenega in razburjenega seva iz Tvojih vrstic. Še enkrat sem mirno preudaril vse ter našel, da je bistvo istina! Res, neprimerno težki so časi, in ogromne so ovire, ki se moramo z njimi boriti, a ravno ti težki časi zahtevajo od stanu in od posameznikov neprimerno večjega truda in energije, silnejša in sistematičnejša dela, kakor pa sicer. In če smo odkritosrčni, vsega tega

pri najboljši volji povsod ne moremo najti. To ni nikak očitek, še sedemkrat manj napad; ne, to je samo eden izmed splošnih pojavov, ki jih je rodila vojna povsod. Stali smo čez noč v popolnoma novih razmerah, v trenutku je prihrumel ta silni tajfun, nihče ni bil pripravljen nanj, zato je zavlada hipoma povsod nekaka zbežanost, popolna desorientacija vsestransko. Šele po dolgih in krvavih mesecih so se nekatere kulturne in politične organizacije zavedle svojih pomnoženih dolžnosti in nalog tekom vojne, druge so pa zopet smatrale vojno kot najkrajši in dovolj močan izgovor svojemu popolnemu brezdelju, a med te zadnje pa slovenskega učiteljstva nikakor ne moremo postaviti. Da pa morejo različne politične, kulturne in stanovske organizacije le približno izpolnjevati svoje ogromne naloge in dolžnosti tekom vojne, je treba napeti vse sile in postopati strogo sistematično. Jasno moramo imeti pred očmi, kaj hočemo in kako moramo. Ker so pa naše moči silno oslABLJENE, jih moramo uporabljati koncen-

trično in le na „najvažnejših bojiščih“. Le kjer smo direktno interesirani, tam zastavimo vse moči! Naša naloga je v prvi vrsti sistematična organizacija ogromnega dela in koncentracija razredčenih moči. In na eno točko, ki jo mora obsegati program našega dela v vojnem času, sem hotel opozoriti v zadnjem pismu. Tako je torej ta stvar.

Vzrok, da ti tako hitro odgovarjam, je pa drug. Dolgo me že teži to. Saj se še spominjaš, kako strašno se je razburjalo pred nekoliko meseci par naših novin, ker je nekdo imenoval Slovence — pijance in žganjarje. Pozivali so na oster protest itd., z eno besedo, vsa stvar je bila prav ganljiva. Ta poklon res ni ljubeznjiv in laskav, a komur so znane razmere, ta bo silno žalosten. Res nismo največji pijanci in žganjarji na svetu, a povsem trezen narod nismo. Umestneje bi bilo zato morda za enkrat še intenzivneje protialkoholno delo, kakor pa samo ogorčeni protesti. Pa dovolj o tem! Danes, ko sem kolavral ves dan po tem zanimivem Dunaju, sem namreč premišljal tisto sveto

ogorčenje, obenem sem se pa spomnil nekakega drugega, še žalostnejšega dejstva, to je — sedanje moralne propalosti našega naroda.

Res je ta pogubljivi vpliv vojne na javno moralo opazovati povsod. Pri Slovencih, ki žive neposredno za fronto, morda razmeroma še ne tako silno, a vendarle dovolj močno. Celo na Angleškem, kjer direktno pač najmanj okušajo strahote vojne, je baje vsak deseti možki — sifilitičen. Močno divjajo spolne bolezni po Rusiji in tudi v Nemčiji so se silno pomnožile. In pri nas? Pol domovine sem prebredel v teh viharjih mesecih, v obilni meri mi je dana možnost direktnega opazovanja, in povsod se odpira očem ista žalostna slika: Na Štajerskem kakor v Galiciji, na Dunaju kakor v Ljubljani, v mestih kakor na kmetih; povsod boš opazil, da se nagiba moralna propalost že v ekstreme. In posledice — silna razširjenost spolnih bolezni — že kričijo do neba. Neverjetno pa, žal resnično je, da se dobi pogosto že celo šoloobvezne deklice